

• **ІСТОРИЧНІ, ОРГАНІЗАЦІЙНІ, ПРАВОВІ, СОЦІАЛЬНІ
ТА ГУМАНІСТИЧНІ АСПЕКТИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ**

• **HISTORICAL, ORGANIZATIONAL, LEGAL, SOCIAL
AND HUMANISTIC ASPECTS OF PHYSICAL TRAINING AND SPORTS**

УДК 796.032

ОЛІМПІЙСЬКІ КОНКУРСИ МИСТЕЦТВ: ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ

Лідія РАДЧЕНКО

*Національний університет
фізичного виховання і спорту України, Київ, Україна*

Анотація. У роботі висвітлено передумови виникнення, розкрито особливості проведення та обґрунтовано проблеми організації конкурсів мистецтв як повноцінної складової сучасних Олімпійських ігор. Мріючи об'єднати мистецтво зі спортом, барон П'єр де Кубертен 1904 року запропонував увести до програми Олімпійських ігор конкурси мистецтв. Ця ідея не одразу здобула підтримку, однак від 1912 року до 1948 року митці, як і спортсмени на Іграх Олімпіад, змагалися за золоті, срібні та бронзові нагороди. У кожному з напрямків (архітектура, скульптура, живопис, музика та література) олімпійських конкурсів мистецтв брали участь десятки претендентів на нагороди. Проте через брак єдиних вимог та розрізненість підходів членів журі до визначення переможців, через дотримання вимоги «обов'язкового аматорства учасників» проведення конкурсів було скасовано на користь організації культурних фестивалів у рамках Олімпійських ігор.

Ключові слова: Олімпійські ігри, олімпійський рух, конкурси мистецтв.

Постановка проблеми. Ідея проведення фестивалів культури й мистецтв у межах святкування сучасних Олімпійських ігор бере початок від формування основ олімпійського руху [5].

Відроджуючи Олімпійські ігри на сучасній основі, барон П'єр де Кубертен прагнув відродити давню грецьку традицію – «проведення раз на чотири роки урочистостей з атлетики та мистецтв, коли спортсмени, філософи, вчені, поети, музиканти, скульптори та оратори демонстрували публіці свої таланти», саме це він називав «духом олімпізму» [2, 5]. Мрією ініціатора відродження Ігор було створити середовище в сучасному суспільстві, де митці та спортсмени були б об'єднані єдиною справою.

Зв'язок дослідження з науковими та практичними завданнями. Роботу виконано в рамках теми 0111U001714 «Історичні, організаційно-методичні й правові засади реалізації олімпійської освіти України», що розробляється відповідно до замовлення МОН України № 1241 від 28.10.11 р.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз літературних джерел [1, 2] свідчить, що сьогодні опису подій, пов'язаних з Олімпійськими іграми сучасності, присвячена значна кількість робіт наукового, історичного та енциклопедичного характеру. Дослідники здебільшого концентрують увагу лише на спортивній складовій Ігор, хоча є наявною інформація про організаційні, політичні чи економічні проблеми та шляхи їх подолання.

На жаль, забутою або представленою відірвано та фрагментарно залишається культурно-освітня складова сучасного олімпійського руху, яка перетворює Олімпійські ігри з виняткової спортивної події на яскраве та багатогранне явище загальнокультурного характеру.

Мета роботи: шляхом системного аналізу висвітлити передумови виникнення, розкрити особливості проведення та обґрунтувати проблеми розвитку конкурсів мистецтв як повноцінної складової Олімпійських ігор 1912–1948 рр.

Методи дослідження: аналіз літературних джерел, протоколів організаційних комітетів Олімпійських ігор, інформації мережі Інтернет, синтез та узагальнення.

Результати досліджень та їх обговорення. Відомо, що 1896 року в Афінах відбулися перші Олімпійські ігри сучасності, 1900 року в Парижі були проведені другі, а 1904 року в

Сент-Луїсі – треті. Проте в жодних із цих Ігор ідеї та мрії ініціаторів їх відродження – поєднання спортивних змагань з мистецькими конкурсами – не були реалізовані. Щоб привернути увагу до цієї проблеми та зміни шаблону проведення Олімпійських ігор, у травні 1906 року в Парижі барон П'єр де Кубертен організував конференцію для членів Міжнародного олімпійського комітету (МОК) та представників мистецьких установ. Під час зустрічі спортивним експертам, артистам та письменникам було запропоновано обговорити питання, яким чином мистецтво може інтегруватися в сучасні Олімпійські ігри. Запрошеним Кубертен заявив, що метою зустрічі є вивчення питання «якою мірою та в якій формі мистецтво та література могли б інтегруватися у святкування Олімпійських ігор, яким чином могли б асоціюватися з практикою спорту, щоб мати практичний ефект і облагородити Ігри». У результаті конференції з метою забезпечення єднання мистецтва зі спортом було запропоновано заснувати конкурс мистецтв, що мав стати повноцінною складовою кожного святкування Олімпійських ігор і мав проходити в п'яти номінаціях: архітектура, література, музика, живопис і скульптура, та отримав назву «п'ятиборство муз».

Для того щоб підготувати перше «п'ятиборство муз» на базі організаційного комітету міста-господаря наступних Олімпійських ігор, які мали відбутися в Лондоні 1908 року була створена спеціальна комісія. Проте розбіжності щодо змісту та термінів подання робіт спровокували його скасування. Однак ідею «п'ятиборства» повною мірою реалізували під час проведення Олімпійських ігор у Стокгольмі 1912 року.

В першому конкурсі мистецтв взяли участь 33 учасники з 12 країн. Особливістю є те, що золоті нагороди були вручені в усіх категоріях, срібло – лише в категорії «Скульптура», а бронзу не було вручено в жодній із категорій. Фахівці пов'язують це з вимогливістю членів журі. Цього ж року, як відомо, представляючи Німеччину під псевдонімом Георг Хохорд та Мартин Ешбах, у номінації «Література» золоту нагороду, випередивши 6 конкурентів, виборов П'єр де Кубертен, ім'я якого стало відомо широким верствам громадськості лише через 8 років після самого конкурсу [1]. Відповідно до правил, роботи, представлені в цій номінації, мали містити не більше ніж 20 тисяч слів та супроводжуватися перекладом на французьку чи англійську мови. «Ода спорту» була представлена німецькою та французькою мовами.

Дослідження свідчать (табл. 1), що поступово мистецькі конкурси здобули популярність серед учасників із різних країн.

Таблиця 1

**Статистичні показники Конкурсів мистецтв,
що входили до програми Олімпійських ігор**

Олімпійські ігри	Кількість		
	номінацій	країн	учасників
V Олімпійські ігри, 1912 р. (Стокгольм, Швеція)	5	12	33 (33 чоловіки, 0 жінок)
VI Олімпійські ігри, 1920 р. (Антверпен, Бельгія)	5	5	11 (10 чоловіків, 1 жінка)
VII Олімпійські ігри, 1924 р. (Париж, Франція)	5	24	189 (172 чоловіки, 17 жінок)
VIII Олімпійські ігри, 1928 р. (Амстердам, Нідерланди)	13	19	370 (333 чоловіки, 37 жінок)
IX Олімпійські ігри, 1932 р. (Лос-Анджелес, США)	9	36	578 (511 чоловіків, 76 жінок)
X Олімпійські ігри, 1936 р. (Берлін, Німеччина)	15	24	525 (492 чоловіки, 31 жінка)
XI Олімпійські ігри, 1948 р. (Лондон, Велика Британія)	14	27	299 (525 чоловіків, 47 жінок)

Так, на Іграх VII Олімпіади в Антверпені конкурс мистецтв належав до олімпійської програми, хоча мав, швидше за все, характер паралельного заходу, не привертаючи значної

уваги громадськості. При цьому від Ігор 1920 року в конкурсах не тільки беруть участь, але й здобувають нагороди жінки – французенка Генрієтта Броніс де Поланскі в номінації «Живопис» здобула срібну нагороду, золота нагорода залишилася без володаря.

Конкурс мистецтв, що проходив під час Ігор VIII Олімпіади зібрав 189 учасників; на суд журі в 5 номінаціях було представлено 190 робіт, пов'язаних зі спортивною тематикою. Під час проведення музичного конкурсу організатори стали перед проблемою – до складу журі належав видатний російський композитор Ігор Стравинський, який доволі прискіпливо ставився до творів конкурсантів. Тому 1920 року ніхто з учасників у номінації «Музика» не отримав нагород.

Як свідчать результати досліджень, ураховуючи дедалі більшу популярність конкурсу мистецтв і різноманіття робіт, що були представлені, програма «п'ятиборства муз» на Олімпійських іграх 1928 року, що проходили в Амстердамі, була розширена з 5 до 13 номінацій. Так, номінація «Архітектура» була поділена на «Архітектурний дизайн» та «Архітектурні проекти»; «Література» розділена на «Лірику», «Драму» та «Епос»; «Музика» - на «Соло та хор», «Оркестр» та «Інструментальну музику»; «Живопис» - на «Живопис», «Малюнки та акварелі» і «Графіку»; «Скульптура» - на «Статуї» та «Рельєфи і медалі».

Віддаленість Лос-Анжелеса від Європейського континенту, велика депресія, що панувала того часу в суспільстві, призвели до зменшення кількості номінацій у конкурсі мистецтв, який відбувався в рамках Ігор 1932 року до 9: змагання з «Літератури» та «Музики» проходили лише в одній номінації. До того ж у змаганнях із музики володарів золотої та бронзової нагороди в конкурсі літераторів знову не було визначено.

Дослідження дозволяють зазначити, що на Іграх 1936 року, які відбувалися в Берліні, нагороди розігрувалися в 15 номінаціях, однак кількість учасників мистецьких конкурсів порівняно з попередніми Іграми зменшилася. Нагороди в номінаціях «Драма», «Інструментальна музика» та «Графіка» не були визначені. Однак, на відміну від інших міст-господарів Олімпійських ігор, конкурс мистецтв, організований оргкомітетом Берлінських Ігор, мав значний розмах. Так, у рамках так званих «нацистських ігор» [5] було влаштовано культурний фестиваль, на якому, як зазначено в офіційному бюлетені Ігор [5], була запроваджена амбітна рекламна кампанія, що полягала у висвітленні здобутків митців шляхом організації виставок, друку численних статей у фахових і повсякденних виданнях, а також проведення тематичних радіолекцій.

Олімпійські ігри 1940 року та 1944 року не проводилися через Другу світову війну. Коли Ігри були відновлені, організаторам вдалося ввести конкурс мистецтв до програми змагань. На Олімпійських іграх, що проходили в Лондоні 1948 року митці боролися за олімпійські нагороди в 14 номінаціях. У номінації «Драма» олімпійські нагороди не були розіграні, переможцям було вручено почесні дипломи. Після завершення конкурсу мистецтв британський комітет образотворчих мистецтв, створений з нагоди Ігор, склав звіт, у який увійшли «пропозиції присяжних для майбутніх учасників мистецьких конкурсів» [5]. У звіті також було зазначено, що «інтерес до виставок міг би бути більшим, якби вони були більш тісно пов'язані з безпосередніми подіями Ігор та якби в пресі була організована інтенсивніша кампанія щодо висвітлення мистецьких заходів Ігор» .

Аналіз програми проведення мистецьких конкурсів дозволяє робити висновок, що правила та параметри їхнього проведення через труднощі у визначенні єдиних вимог до претендентів на нагороди від Ігор до Ігор істотно змінювалися. Крім того, навіть ті п'ять номінацій, що становили основу «п'ятиборства муз», поступово перетворилися в довгий список підкатегорій.

Це спричинено виникненням проблеми, пов'язаної з тим, що судді та фахівці гаряче сперечалися, чи слід обмежити тематику мистецьких робіт лише темою «спорт». Спочатку спортивна тематика була обов'язковою для конкурсної роботи, однак лише в номінації «Архітектура», де мав бути представлений дизайн спортивних споруд, це питання з часом не стало одним із найгорстіших.

Дослідження свідчать, що більшість суддів і конкурсантів були представниками європейського континенту. Тому характер конкурсу був «європейсько орієнтований», проблема

полягала в тому, що твори «західного мистецтва» майже не сприймалися членам журі та не отримували нагороду.

Істотною проблемою було і транспортування творів мистецтв.

Однак найсерйознішою зі всіх проблем виявилось питання професіоналізму, який того часу був категорично забороненим в олімпійському русі. Відповідно до положень Хартії МОК, якщо учасник змагань отримував фінансову винагороду за свою діяльність він не мав права брати участь у змаганнях Ігор. Проблема полягала в тому, що майже всі митці, які брали участь у конкурсах мистецтв, були професіоналами. Члени МОК розуміли, що наполегливість у вирішенні питання участі в цих конкурсах лише аматорів істотно зменшить як якість представлених робіт, так і інтерес до них. До того ж самі змагання були організовані як подія, що надихатиме на обговорення і просування гуманістичного потенціалу спорту.

Незважаючи на популярність конкурсів мистецтв серед різних верств громадськості, 1949 року на Конгресі МОК було порушено питання про те, що майже всі конкурсанти були професіоналами й займалися мистецтвом за гроші, а це суперечило аматорському статусу Олімпійських ігор. У результаті було вирішено замінити конкурси мистецтв виставками без нагородження митців медалями. Остаточне рішення з цього приводу було прийнято на сесії МОК 1954 року: конкурси мистецтв було замінено художніми виставками.

Висновки:

1. Аналіз літературних джерел свідчить про значну кількість наукових робіт в яких приділяється увага гуманістичному потенціалу сучасного олімпійського руху, розглядаються різні аспекти олімпійської освіти, культурні заходи, що відбуваються під час Олімпійських ігор, при цьому передумови виникнення культурних Олімпіад та особливості проведення в рамках Ігор мистецьких конкурсів залишається актуальним питанням наукових досліджень.

2. Дослідження свідчать, що мистецькі конкурси як складова Олімпійських ігор сучасності були запроваджені 1912 року під час проведення Ігор у Стокгольмі. Поступово кількість учасників та кількість розіграних комплектів нагород збільшувалася. Однак через брак єдиних вимог та розрізненість підходів членів журі до визначення переможців, а також через дотримання вимоги «обов'язкового аматорства учасників» проведення цих конкурсів було скасовано, на користь проведення культурних фестивалів в рамках Олімпійських ігор.

3. До основних проблем з якими зіткнулися організатори конкурсів мистецтв, що належали до програми Олімпійських ігор 1912–1948 рр., можна зарахувати: відсутність єдиного підходу членів журі до оцінки конкурсних робіт, визначення тематики проведення, «європейсько орієнтований» склад журі, транспортування робіт; проте, найсерйознішою виявилася проблема професіоналізму учасників.

Подальші дослідження спрямовуватимуться на висвітлення особливостей проведення фестивалів культури та мистецтв, які відбуваються в межах Олімпійських ігор від 1952 року.

Список літератури

1. Булатова М. М. Олимпийские игры (1896-1972) / М. М. Булатова, С. Н. Бубка, В. Н. Платонов. – К. : Олимпийская литература, 2012. – Т. 1. – 496 с.

2. *P'єр де Кубертен*. Олімпійські мемуари / під заг. ред. В. М. Платонова. – К. : Олімпійська література. – 1997. – 180 с.

3. Garcia B. One hundred years of cultural programming within the Olympic Games (1912–2012): origins, evolution and projections / B. Garcia // International Journal of Cultural Policy. – 2008. – №4. – P. 361–376.

4. Garcia B. Enhancing sports marketing through cultural and arts programmes: lessons from the Sydney 2000 Olympic arts festivals / B. Garcia // Sports management review. – 2001. – Vol. 4(2). – P. 193–220.

5. Moragas M. Olympic cities and communication / M. Moragas, K. Chris // Centre d'Estudis Olímpics, Universitat Autònoma de Barcelona, 2005. – 16 p.

ОЛИМПИЙСКИЕ КОНКУРСЫ ИСКУССТВ: ОРГАНИЗАЦИЯ И ПРОВЕДЕНИЕ

Лидия РАДЧЕНКО

*Национальный университет
физического воспитания и спорта Украины,
Киев, Украина*

Аннотация. В работе путем системного анализа освещены предпосылки возникновения, раскрыты особенности проведения и обоснованы проблемы развития конкурсов искусств как полноценной составляющей Олимпийских игр. Мечтая объединить искусство со спортом, барон Пьер де Кубертен в 1904 г. предложил включить в программу Олимпийских игр конкурсы искусств. Эта идея не сразу была поддержана, однако с 1912 г. по 1948 г. представители сферы искусств, как и спортсмены на Играх Олимпиад, соревновались за золотые, серебряные и бронзовые награды. В каждом направлении (архитектура, скульптура, живопись, музыка, литература) олимпийских конкурсов искусств участвовали десятки претендентов на награды. Однако по причине отсутствия единых требований и разногласий подходов членов жюри к определению победителей, по причине «обязательного любительства участников» проведение конкурсов, было упразднено в пользу проведения культурных фестивалей.

Ключевые слова: Олимпийские игры, олимпийское движение, конкурсы искусств.

OLYMPIC ARTS COMPETITIONS: ORGANIZATION AND CONDUCTING

Lidiia RADCHENKO

*National University of Physical Education and Sports
of Ukraine, Kyiv, Ukraine*

Abstract. The study deals with the system of analysis and disclosing of the prerequisites, peculiarities, and problems of development of arts competitions, as a full component of the Olympic Games. Dreaming to combine art with sports, Baron Pierre de Coubertin in 1904 suggested including the Art Competition on the program of the Olympic Games. This idea was not immediately supported, but from 1912 to 1948 artists, as well as athletes during the Games competed for gold, silver and bronze awards. In each of the areas (architecture, sculpture, painting, music and literature) Olympic Arts Competitions involving tens of applicants for awards, among them there were the world-famous persons, people who had no special achievements, however, were adherent of the ideals of Olympism. However, due to the lack of uniform requirements and differences approaches of the jury to the determination of winners, because of the requirement “must amateur participants” conduct of these competitions was abolished in favor of cultural festivals.

Keywords: Olympic Games, Olympic movement, arts competitions.

References

1. Bulatova M. M., Bubka S. N., Platonov V. N. Olimpijskie igry (1896-1972) [Olympic games (1896-1972)]. K. : Olimpijskaja literatura, 2012. T. 1. 496 s. (Rus.)
2. P'yer de Kuberten. Olimpiys'ki memuary [Olympic memoirs] / pid zah. red. V. M. Platonova. K. : Olimpiys'ka literatura, 1997. 180 s. (Ukr.)

3. *Garcia B.* One hundred years of cultural programming within the Olympic Games (1912–2012): origins, evolution and projections // *International Journal of Cultural Policy*. – Vol. 14, No. 4, November 2008. – P. 361–376.
4. *Garcia B.* Enhancing sports marketing through cultural and arts programmes: lessons from the Sydney 2000 Olympic arts festivals // *Sports management review*, 4(2). – 2001. – P. 193–220.
5. *Moragas M., Chris K.* Olympic cities and communication // *Centre d'Estudis Olímpics, Universitat Autònoma de Barcelona*. – 2005. – 16 p.

Стаття надійшла до редколегії 11.03.2014